

## Nr 53.

Ankom till riksdagens kansli den 17 april 1931 kl. 4 e. m.

*Utlåtande i anledning av väckta motioner angående ändrade villkor för lån från spannmålslagerhusfonden och spannmålskreditfonden m. m.*

(1:a avd.)

Jordbruksutskottet har i ett sammanhang till behandling förehaft följande inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner nämligen

1) I: 148 av herr *Clemedtson m. fl.* likalydande med II: 212 av herr *Anderson* i Storegården *m. fl.*, vari hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om sådana ändringar och kompletteringar i kungl. kungörelserna nr 342 och 343 av den 12 september 1930, som i motionerna berörts.

2) II: 226 av herr *Ander*, vari hemställts, att riksdagen måtte medgiva Kungl. Maj:t rätt att ur spannmålslagerhusfonden utanordna lån även till nybildade andelsslakteriföreningar till nybyggnader eller inköp av för ändamålet tjänliga byggnader på huvudsakligen samma villkor och grunder, som nu gälla för utlämnande av lån till spannmålslagerhusföreningar, samt att utfärda de författningsändringar, som erfordras för att möjliggöra utlämnande av lån till andelsslakteriföreningar ur spannmålslagerhusfonden.

Med anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 108 till 1930 års riksdag angående vissa åtgärder till det svenska jordbrukets stödjande beslöt riksdagen, att en särskild fond, benämnd spannmålslagerhusfonden, skulle inrättas, från vilken fond, som skulle förvaltas av statskontoret, lån finge i mån av tillgång utlämnas för anläggande av spannmålslagerhus eller magasin till för torkning avsedd spannmål ävensom för anskaffande av s. k. spannmålstorkar, samt anvisade såsom kapitalökning för spannmålslagerhusfonden å riksstaten för budgetåret 1930/1931 bland utgifter för kapitalökning under rubrik »statens utlåningsfonder» ett reservationsanslag av 850,000 kronor.

Tillika beslöt riksdagen i anledning av samma proposition, att en särskild fond, benämnd spannmålskreditfonden, skulle inrättas, från vilken fond, som skulle förvaltas av riksbanken, lån finge i mån av tillgång utlämnas till ekonomiska föreningar för bedrivande av uppköp av spannmål, samt anvisade såsom kapitalökning för spannmålskreditfonden å riksstaten för budgetåret 1930/1931 bland utgifter för kapitalökning under rubrik »statens utlåningsfonder» ett reservationsanslag av 2,000,000 kronor.

I samband med nämnda beslut godkände riksdagen vissa grunder för erhållande av lån från ifrågavarande båda fonder.

Allmänna villkor och bestämmelser för lån från spannmålslagerhusfonden och spannmålskreditfonden återfinnas i särskilda kungörelser av den 12 september 1930 nr 342 och 343.

Ur dessa bestämmelser må här återgivas följande.

*Gällande bestämmelser.*

*Spannmåls-lagerhus-fonden.*

1 §.

1 mom. För uppförande av uppsamlings- eller centrallagerhus för spannmål eller magasin för torkning av spannmål må lån från spannmålslagerhusfonden kunna beviljas ekonomisk förening utan personlig ansvarighet, som med hänsyn till sin ekonomiska ställning, förutsättningarna hos sin affärsledning och förhållandena i övrigt prövas vara för drivande av lagerhusrörelse lämplig och i vars stadgar finnes bestämt:

1) att endast jordbrukare må vinna medlemskap i föreningen;

2) att medlemskap i föreningen står öppet för envar jordbrukare inom det lokala området för föreningens verksamhet, som fullgör de skyldigheter, vilka enligt föreningens stadgar eller beslut å föreningssammanträde åligga medlem i föreningen;

3) att uppsägning av medlemskap i föreningen ej må äga rum förr än efter fem år från inträdet;

4) att medlem i föreningen är skyldig att varje år till föreningen eller genom dess förmedling låta försälja hela det till brödsäd avsedda saluöverskottet av vete och råg från av honom inom föreningens verksamhetsområde odlad jord;

5) att medlem i föreningen åligger att årligen till föreningen inbetala ett belopp, motsvarande minst tio öre per deciton av den spannmål, han under konsumtionsåret till föreningen eller genom dess förmedling försålt;

6) att enligt 5) till föreningen inbetalade belopp skola avsättas till reservfond, intill dess denna uppgår till en summa, motsvarande sex kronor per hektar av den jord, som inom föreningens verksamhetsområde odlas av dess medlemmar;

7) att föreningen ej må börja sin verksamhet förrän föreningen förfogar över — förutom erforderligt kapital för anskaffande av tomt för lagerlokal samt, där så på grund av stadgande i 2 § påfordras, den andel av anläggningskostnaden för lagerlokal, som enligt nämnda paragraf skall vara av föreningens medlemmar till denna kontant inbetalad — ett av medlemmarna kontant inbetalt kapital, motsvarande minst 2,500 kronor per 1,000 ton lagringsutrymme, varöver föreningen för sin verksamhet kommer att förfoga; samt

8) att, i händelse föreningen erhåller lån från spannmålslagerhusfonden, ändring av stadgarna i något av de avseenden, varom ovan i 1)–7) förmäles, icke är giltig, med mindre Kungl. Maj:t lämnat medgivande till ändringen.

Vad ovan under 1) stadgats, utgöre ej hinder för beviljande av lån åt förening, i vars stadgar finnes bestämt, att medlemskap i föreningen står öppet jämväl för sammanslutning av jordbrukare inom föreningens verksamhetsområde, under förutsättning dock att medlem i sammanslutningen gentemot föreningen fullgör vad enligt 4) och 5) åligger medlem i föreningen; skolande för sådant fall vad eljest i denna kungörelse finnes bestämt beträffande för eningsmedlem i tillämpliga delar gälla i avseende å medlem i sammanslutningen.

Att allenast med Kungl. Maj:ts begivande må i stadgarna för ekonomisk

förening införas bestämmelse, enligt vilken uppsägning till utträde ur föreningen ej får ske förr än efter fem år från inträdet, därom stadgas i lagen den 22 juni 1911 (nr 55) om ekonomiska föreningar.

2 mom. För anskaffande av maskinella anordningar för torkning av spannmål (spannmålstorkar) må lån från spannmålslagerhusfonden kunna beviljas lämplig ekonomisk förening utan personlig ansvarighet, vars stadgar upptaga sådana bestämmelser, som ovan under 1)–3) samt, i tillämpliga delar, under 8) omförmälas.

1 mom. Förening, som enligt föreskrift i föreningens stadgar äger uppköpa spannmål allenast av medlemmar i föreningen och för inköpt spannmål skall erlägga betalning sålunda, att vid leveranstillfället betalas allenast viss andel av det marknadspris, som gällt vid tiden för köpets avslutande, medan slutlikvid sker vid utgången av löpande konsumtionsår och göres beroende av det genomsnittspris, som ernåtts vid föreningens samtliga försäljningar av vete och råg under konsumtionsåret, må för uppförande av lagerhus eller magasin för torkning av spannmål kunna erhålla lån till belopp, motsvarande högst 85 procent av den beräknade anläggningskostnaden, kostnad för tomt ej inräknad, under förutsättning dock att minst 15 procent av samma kostnad visas vara genom tillskott av föreningens medlemmar till föreningen kontant inbetalade.

Förening, som äger uppköpa spannmål jämväl av andra än föreningens medlemmar eller erlägga betalning för inköpt spannmål efter annan grund än i första stycket sägs, må för uppförande av lagerhus eller magasin kunna erhålla lån intill högst 60 procent av den beräknade anläggningskostnaden, kostnad för tomt ej inräknad. I fall som här avses må, där lån beviljas, föreskrift meddelas, att återstoden av anläggningskostnaden skall helt eller delvis av föreningens medlemmar eller annorledes till föreningen kontant inbetalas.

2 mom. Lån till anskaffande av spannmålstorkar må beviljas till belopp, som motsvarar högst 85 procent av den verkliga anskaffningskostnaden.

Ränta å lån, som i 2 § 1 mom. avses, utgår först från och med fjärde året efter det kalenderår, under vilket lånet till någon del första gången lyftats, samt beräknas efter fyra och en halv procent om året. Lånet amorteras från och med sjunde året efter det kalenderår, under vilket lånet till någon del första gången lyftats. Amorteringen jämte ränta å oguldet lånebelopp utgöres genom en annuitet av tillhoppa sju procent å lånets ursprungliga belopp.

Kungl. Maj:t bestämmer räntefot för lån, som avses i 2 § 2 mom.; och skall ränta å dylikt lån löpa från och med dagen efter den, då lånet utlämnats. Sådant lån amorteras från och med kalenderåret efter det under vilket låntagaren bekommit lånet. Kungl. Maj:t bestämmer i varje särskilt fall den tid, högst femton år, inom vilket lånet skall vara till fullo återbetalat, samt de grunder i övrigt, efter vilka det skall amorteras.

Beviljat lån utlämnas genom statskontoret. Innan lån till någon del utlämnas, skall låntagaren hava till statskontoret avlämnat dels av låntagaren till statskontoret eller order utfärdad, av statskontoret godkänd förbindelse att förränta och återbetala lånet enligt fastställda bestämmelser, dels ock föreskriven säkerhet för lånet. Statskontoret fastställer formulär till skuldförbindelse.

Såsom säkerhet för lån till uppförande av lagerhus eller magasin skall till belopp, motsvarande den beviljade lånesumman, lämnas inteckning med bästa förmånsrätt i den fastighet, varå byggnaden är avsedd att uppföras. Kan

2 §.

3 §.

6 §.

lämplig tomt för byggnaden ej under äganderätt förvärfvas, ställes den säkerhet Kungl. Maj:t bestämmer.

För lån till anskaffande av spannmålstork lämnas den säkerhet, som statskontoret finner sig kunna godtaga.

Spannmåls-  
kreditfonden.

1 §.

För underlättande av inköp av vete eller råg, som för förvaring i avvaktan å lämpligt försäljningstillfälle upplägges i lagerhus eller annan lagerlokal, må lån från spannmålskreditfonden kunna beviljas ekonomisk förening utan personlig ansvarighet, som med hänsyn till sin ekonomiska ställning, förutsättningarna hos sin affärsledning och förhållandena i övrigt prövas vara för drivande av här avsedd verksamhet lämplig och i vars stadgar finnes bestämt:

1) att endast jordbrukare må vinna medlemskap i föreningen;

2) att medlemskap i föreningen står öppet för envar jordbrukare inom det lokala området för föreningens verksamhet, som fullgör de skyldigheter, vilka enligt föreningens stadgar eller beslut å föreningssammanträde åligga medlem i föreningen;

3) att uppsägning av medlemskap i föreningen ej må äga rum förr än efter fem år från inträdet;

4) att medlem i föreningen är skyldig att varje år till föreningen eller genom dess förmedling låta försälja hela det till brödsäd avsedda saluöverskottet av vete och råg från av honom inom föreningens verksamhetsområde odlad jord;

5) att medlem i föreningen åligger att årligen till föreningen inbetala ett belopp, motsvarande minst tio öre per deciton av den spannmål, han under konsumtionsåret till föreningen eller genom dess förmedling försålt;

6) att enligt 5) till föreningen inbetalade belopp skola avsättas till reservfond, intill dess denna uppgår till en summa, motsvarande sex kronor för hektar av den jord, som inom föreningens verksamhetsområde odlas av dess medlemmar;

7) att föreningen ej må börja sin verksamhet, förrän medlemmarna konstant inbetalat ett för verksamhetens bedrivande avsett kapital, motsvarande minst 2,500 kronor per 1,000 ton lagringsutrymme, varöver föreningen för verksamheten kommer att förfoga; samt

8) att, i händelse föreningen erhåller lån från spannmålskreditfonden, ändring av stadgarna i något av de avseenden, varom ovan i 1)—7) förmäles, icke är giltig, med mindre Kungl. Maj:t lämnat medgivande till ändringen.

Vad ovan under 1) stadgats, utgöre ej hinder för beviljande av lån åt förening, i vars stadgar finnes bestämt, att medlemskap i föreningen står öppet jämväl för sammanslutning av jordbrukare inom föreningens verksamhetsområde, under förutsättning dock att medlem i sammanslutningen gentemot föreningen fullgör vad enligt 4) och 5) åligger medlem i föreningen; skolande för sådant fall vad eljest i denna kungörelse finnes bestämt beträffande föreningsmedlem i tillämpliga delar gälla i avseende å medlem i sammanslutningen.

Att allenast med Kungl. Maj:ts begivande må i stadgarna för ekonomisk förening införas bestämmelse, enligt vilken uppsägning till utträde ur föreningen ej får ske förr än efter fem år från inträdet, därom stadgas i lagen den 22 juni 1911 (nr 55) om ekonomiska föreningar.

2 §.

Lån meddelas i form av kassakreditiv på viss tid, högst ett år.

Har lån beviljats förening, vilken enligt föreskrift i föreningens stadgar äger uppköpa spannmål allenast av medlemmar i föreningen och för inköpt spannmål skall erlägga betalning sålunda, att vid leveranstillfället betalas allenast viss andel av det marknadspris, som gällt vid tiden för köpets avslutande, medan slutlikvid sker vid utgången av löpande konsumtionsår och göres beroende av det genomsnittspris, som ernåtts vid föreningens samtliga försäljningar av vete och råg under konsumtionsåret, må ej av lånet vid någon tidpunkt utestå högre belopp än som motsvarar åtta tiondelar av det för samma tid bestämda värdet av i lagerhus eller annan lagerlokal, vilken innehaves eller står under betryggande kontroll av låntagaren, upplagd spannmål, varöver låntagaren äger förfoga.

3 §.

Till säkerhet för lån till förening, som äger uppköpa spannmål jämväl av andra än föreningens medlemmar eller erlägga betalning för inköpt spannmål efter annan grund än i första stycket sägs, skall låntagaren upplåta panträtt i spannmål till så högt värde, att beloppet av föreningens hos riksbanken utestående lån icke vid någon tidpunkt överstiger åtta tiondelar av värdet av den spannmål, som pantförskrivits såsom säkerhet för nämnda lån.

Vid bestämmande av det värde å spannmål, som i första och andra styckena avses, lände till efterrättelse av riksbanken senast fastställda pris å de slag av spannmål, som låneverksamheten omfattar. Fastställande av nu nämnda pris bör ske för viss period i enlighet med vid periodens början gällande marknadsnotering.

Å utestående lån beräknas ränta efter vad fullmäktige i riksbanken bestämmer. Särskild kreditavgift utgår ej.

4 §.

Riksbanken äger på låntagarens bekostnad låta inventera dennes lager av vete och råg samt taga del av låntagarens böcker och andra handlingar, som kunna tjäna till upplysning om hans ekonomiska ställning.

9 §.

I motionerna I:148 och II:212 framhålles beträffande *spannmålslagerhusfonden*, hurusom från jordbrukarnas sida icke försports något intresse för uppförande av nya lagerhus, vartill orsaken i viss grad vore att söka i de alltför snäva villkoren för lån från fonden. På grund härav anse motionärerna vissa ändringar och kompletteringar i nämnda villkor och bestämmelser vara erforderliga. I motionerna anföres härom följande.

Motionerna  
I: 148 och  
II: 212.

»Sålunda hava bestämmelserna och vad stadgarna för dylik förening skola innehålla lagt hinder i vägen för redan befintliga ekonomiska sammanslutningar, såsom t. ex. till Svenska lantmännens riksförbund anslutna centralföreningar att taga sig an uppgiften.

Bland villkoren ingår också att förening skall anskaffa tomt, och tydligen avses tomt med äganderätt. För att uppnå billigast möjliga frakter och omkostnader för lossning och lastning m. m. böra lagerhusen ligga bekvämt till, helst för såväl järnvägs- som sjöfrakter. Sådana tomtplatser ägas i regel av respektive samhällen eller kommunikationsföretag, varför de sällan kunna förvärvas under äganderätt, men däremot ofta uthyras för dylika ändamål.

Vidare utgår lån ur fonden endast för uppförande av nya lagerhus. Byggnadskostnaderna äro stora och lantbrukarna draga sig helt naturliga i dessa

för dem bekymmersamma tider för de ekonomiska risker, som äro förknippade med en sådan nybyggnad. Lånemöjligheter från fonden synas därför böra beredas sammanslutningar av jordbrukare även då det gäller inköp av redan befintliga lagerhus.»

I fråga om *spannmålskreditfonden* anföres i motionerna följande.

»Även bestämmelserna för lån ur spannmålskreditfonden synas vara i behov av revision. Erfarenheten av riksbankens tolkning av dessa bestämmelser göra en sådan revision oundgängligen nödvändig.

Punkt 3 i § 1 i kungl. kungörelsen 1930 nr 343 lyder: »att uppsägning av medlemskap i föreningen ej må äga rum förr än efter fem år från inträdet». Denna bestämmelse måste justeras så, att lantbrukare, som överlåter sitt jordbruk på annan, kan erhålla rätt till utträde ur föreningen eller rätt att överlåta sina rättigheter och skyldigheter i förhållande till föreningen på efterträdaren.

Punkt 5 i § 1 av nämnda kungl. kungörelse bör så förtydligas, att förening äger rätt att av vinsten avsätta det stadgade beloppet, 10 öre per deciton spannmål, som under verksamhetsåret inköpts, och sålunda icke behöva, som riksbanken förmenar, av medlemmarna inkassera dessa tioöringar. Detta låter sig så mycket lättare göra, då enligt bestämmelserna medlemmarna erhålla slutlikvid för levererad spannmål först sedan föreningens omkostnader gäldats och stadgad avsättning till reservfonden blivit gjord.

Därest, vilket kan ifrågasättas, riksbanken även i fortsättningen skall handhava denna kreditgivning, synas bestämmelserna i fråga om lånevillkoren även i en del andra avseenden böra förtydligas, så att missförstånd ej uppstår i fråga om vad som menas med marknadspris och värdet av inneiggande lager. Vidare bör kontrollen från den lånegivande bankens sida så ordnas, att den ej blir onödigt betungande för företagen. Sålunda torde för undvikande av onödiga kostnader kontrollant för inventering av spannmåls-lagren kunna uppletas på, eller i närheten av, den plats där lagerhuset är beläget.

Skola de upppoffringar, som staten i ovan berörda avseenden åtagit sig, komma till avsett gagn, så är det nödvändigt att anpassa formerna efter de praktiska förhållandena.»

*Motionen  
II: 226.*

Motionen II: 226 avser medgivande för Kungl. Maj:t att ur spannmåls-lagerhusfonden utlämna lån jämväl till nybildade andelsslakteriföreningar till nybyggnader eller inköp av för ändamålet tjänliga byggnader i huvudsak enligt samma grunder som gälla för lån till spannmåls-lagerhusföreningar.

I motionen framhålles, att i mellersta Sverige under en följd av år en del mindre andelsslakterier arbetat med synnerligen goda resultat och att detta syntes till fullo ådagalägga, att denna typ av slakteriföreningar vore den mest lämpliga för de mellansvenska förhållandena. Motionären anför vidare.

»Att under nu rådande depression genom andelsteckning bland lantbrukarna få in så stort belopp, som erfordras till nybyggnader, inventarier och rörelsekapital, torde möta stora svårigheter, i synnerhet som lantbrukarna nu få vidkännas betydande utgifter för inlösen av insatsförbindelser till de lantmannaföreningar, som likviderat och rekonstruerats, varför det är nödvändigt att de nystartade föreningarna erhålla ett handtag av statsmakterna.

Och detta kan enligt mitt förmenande lämpligast ske genom utlämnande av lån på billigast möjliga villkor till byggnader och inventarier på huvudsakligen samma grunder, som gälla för erhållande av lån till spannmålslagerhusföreningar ur spannmålslagerhusfonden.

Som bekant har denna fond mycket litet anlitats av jordbrukarna, och det är mycket sannolikt, att den under nu rådande marknadspolitiska förhållanden ej heller kommer att tagas i anspråk för sitt ändamål i någon större utsträckning, varför det vore önskvärt att det tills vidare, intill dess riksdagen beslutar upplägga en särskild lånefond för andelsslakterier, ur denna fond även finge utlämnas lån till andelsslakteriföreningar efter huvudsakligen samma grunder, som nu gälla för utlämnande av lån ur fonden till lagerhusföreningar.»

Det är givetvis av stor vikt, att de bestämmelser, som skola reglera utlåningen från ifrågavarande fonder, äro så lagda, att de uppmuntra till anlitande av fonderna i önskvärd omfattning. I annat fall äventyras uppenbarligen det med dem avsedda syftet att vara jordbruket till gagn.

*Utskottet.*

Den tid varunder ifrågavarande bestämmelser varit gällande — författningarna trädde i kraft den 6 oktober 1930 — synes utskottet dock väl knapp för att därpå skulle kunna grundas ett säkrare omdöme om bestämmelsernas verkningar. I motionerna I:148 och II:212 framhålles emellertid, att tillkomsten av ifrågavarande båda fonder icke föranlett något intresse från jordbrukarnas sida att uppföra nya spannmålslagerhus och att detta skulle i viss mån hava sin orsak i att villkoren för lån från fonderna gjorts alltför snäva. Motionärerna ifrågasätta i anslutning härtill vissa kompletteringar och ändringar, vilka närmare framgå av motionernas här ovan återgivna motivering.

I en till utskottet överlämnad skrivelse har en av Uppsala läns landsting utsedd organisationskommitté för utredning rörande frågan om spannmåls-lagerhus och spannmålskredit framhållit, att spannmålslagerhus och spannmålskredit skulle vara till avsevärd nytta för en betydande del av ortens mindre jordbrukare men att det för närvarande ansågs vara utsiktslöst att söka anlita någon av ifrågavarande båda fonder på grund av de för lån från fonderna gällande villkoren. I skrivelsen har för övrigt huvudsakligen understrukits behovet av de i motionerna I: 148 och II: 212 ifrågasatta jämkningarna.

Med anledning av vad i sistnämnda motioner anförts därom att gällande bestämmelser icke skulle medgiva utlämnande av lån till lagerhusanläggning i andra fall än då erforderlig tomt förvärvats med äganderätt vill utskottet erinra, att stadgandet i 6 § i fråga om bland annat säkerhet för lån från spannmålslagerhusfonden icke utesluter, att erforderlig tomtmark kan förvärfvas även under annan form än äganderätt, för vilket fall emellertid skall ställas den säkerhet, som av Kungl. Maj:t bestämmes. För övrigt är utskottet givetvis icke berett att utan vidare taga ställning till de framkomna ändringsförslagen. Med hänsyn emellertid till vad i ärendet framhållits synes det dock icke opåkallat, att förevarande bestämmelser underkastas en närmare granskning från Kungl. Maj:ts sida för utrönande huruvida och i vad mån förhållandena kunna befinnas påkalla några jämkningar i desamma. Om sådan utredning torde hänvändelse

böra göras till Kungl. Maj:t. I samband härmed synes utskottet jämväl ett övervägande lämpligen böra ske av det i motionen II: 226 framförda förslaget rörande statslån till andelsslakteriföreningar.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen må med anledning av motionerna I: 148 och II: 212 samt II: 226 i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville taga i övervägande, huruvida och i vad mån förhållandena kunna påkalla jämkningar i gällande allmänna villkor och bestämmelser för lån från spannmåslagerhusfonden och spannmålskreditfonden, ävensom om utredningen skulle giva därtill anledning förelägga riksdagen förslag i ämnet.

Stockholm den 16 april 1931.

På jordbruksutskottets vägnar:

C. J. JOHANSSON.

---

*Närvarande:* se utlåtande nr 52.

---